

Tasavvufu Nesneden Öğrenmek: Yunus Emre'nin Şiirlerinde Eşyalar

İsmail ABALI

İğdir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ismail.abali@igdir.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2361-039X

Özet

Edebî metinlerde okuyucuya verilen mesajın, hissettirilen duygunun ve vurgulan düşüncenin ifade edilmesinde bazı eşyaların kullanımı yaygındır. Somut nesnelere ile soyut kavramların ilişkilendirilmesi esasına dayanan bu yöntemin yazınsal metinlerde, özellikle de şiir türünde uygulanabilmesi büyük bir edebî maharet gerektirmektedir. Şiirin biçimsel, anlamsal ve lirik bütünlüğü bozulmadan gerçekleştirilmesi gereken bu estetik işlem, aynı zamanda, şairin gücünü ve edebî üslubundaki becerisini gösteren belirleyici hususlardan biridir. Dinî-Tasavvufî Türk şiirinin en önemli şairlerinden biri olan, etkisini yüzyıllardır sürdüren ve dizeleri günümüzde adeta bir yaşam rehberi olarak kullanılan Yunus Emre'nin, şairliğine güç katan unsurlardan biri de tasavvuf düşüncesini birtakım nesnelere üzerinden ifade etmesidir. Nitekim bu çalışmada, Yunus'un şiirlerinde mevcut olan ve tasavvufi düşünce çerçevesindeki temel hususları temsil eden eşyalar tespit edilmiş; bu fonksiyona sahip olan eşyaların yer aldığı dizeler metin şerhine tabi tutularak şairin kimi sembolik anlatımları tahlil edilmiştir. Mutasavvıfın tasavvufi-mistik bir kimlik kazandırdığı bu eşyalar, kullanıldığı ortama göre tasnif edilmiş ve böylece Yunus'un her varlıkta mevcut olan hakikati görebildiği düşüncesine destek oluşturulmuştur. Bu bağlamda Yunus'un gözünde eşyalar; Allah'ı idrak etmesi, yaratılışın ve var oluşun sırrını haiz olması, ilahî aşk yolculuğunda nefsi mağlup etmenin önemi ve içinde bulunduğu ilahî döngüyü kavraması noktasında insana rehberlik eden, yol gösteren öğretici varlıklar niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf şiiri, Yunus Emre, Nesnelere, Eşyalar.

Learning Sufism from the Objects: Things in Yunus Emre's Poems

Abstract

In literary texts, it is common to use some items in expressing the message given to the reader, the emotion felt and the thought emphasized. The application of this method, which is based on associating concrete objects with abstract concepts, in literary texts, especially in the genre of poetry, requires great literary skill. This aesthetic process, which should be performed without spoiling the formal, semantic and lyrical integrity of the poem, is also one of the determining factors that show the poet's power and skill in literary style. Yunus Emre, one of the most important poets of Religious-Sufistic Turkish poetry, whose influence has continued for centuries and whose lines are almost used as a life guide today, is one of the elements that strengthens his poetry is that he expresses his Sufi thought through some objects. As a matter of fact, in this study, the items present in Yunus's poems and representing the basic issues within the framework of mystical thought were identified; some symbolic expressions of the poet were analyzed by subjecting the verses in which the items with this function are included to the text commentary. These items, to which the sufi gave a mystical identity, were classified according to the environment in which they were used, thus supporting the idea that Yunus could see the truth that exists in every being. In this context, things in Yunus' idea are; they are instructive beings that guide and guide people in comprehending Allah, possessing the secret of creation and existence, the importance of defeating the nafs in the journey of divine love, and comprehending the divine cycle in which they are.

Keywords: Sufi poetry, Yunus Emre, Objects, Things.

1 Giriş

İnsanın tabiatı anlayabilmesi kendi üzerinden olabileceği gibi kendini anlayıp kavraması da doğa üzerinden gerçekleşebilir. Dilde mevcut olan hayvan, bitki ve eşya isimlerinin bireyin ruh, fikir ve gündelik yaşamına dair birçok sembolik ve metaforik anlamlar katmasında insanın iç gerçekliği ve benliğiyle oluşan dış gerçekliğinin iç içe geçmiş olmasının etkisi büyüktür. Bu sebeple sürekli bir arada olduğu şeyler, insanın kendini ifade etmesinde araç vazifesi görmektedir (Çolak Bostancı, 2010: 51).

İnsan ruhunun bir tezahürü olan edebî metinler için de aynı durum söz konusudur. Nitekim bir nesnenin edebiyat ile arasında mevcut olan ilişki, sanatın ve edebiyatın hayat ile olan bağına dayanak teşkil eder. Yaşam ile ilgili her şeyde olduğu gibi nesnelere de edebî metinlerde belli bir süzgeçten geçirildikten sonra ve belirli bir amaç doğrultusunda yerini alır. Sanatçının dünya görüşü, edebî zevki ve toplumsal-tarihsel düşünce biçimi başta olmak üzere birçok etken, kurmaca metinlerin önemli bir kısmını oluşturan nesnelere belirleyiciliğini artırmaktadır. Nesnelere yüklenen sosyal, kültürel, tarihî ve bireysel (psikolojik) anlamlar, edebî eserlerde bu unsurların yer almasına ve eserin kurgusal yapısı dâhilinde mühim bir rol oynamasına sebep olmaktadır (Güngör ve Bolat, 2018: 11).

Cansız varlıklar, yani nesnelere, edebiyatta insanla ilgili olarak veya beşerî ilgileri oranında kullanılırlar. Bir başka deyişle eşyalar, insana özgü duyguların ifade edilmesinde bir araç, kurguyu tamamlayıcı unsur veya sembol olarak edebî metinlerde kendine yer bulur. Hatta iletilmek istenen mesajın asıl ögesi şeklinde de tezahür edebilir (Arı, 2018: 205-206). Bu bağlamda, şiiri ve şairin şiir anlayışını, edebî zevkini oluşturan sözcükler, kavramlar, imgeler ve bunlarla kurulan bağdaştırmalar bir bütünü oluşturan parçalar gibidir. Şiir de bu parçaların büyük bir ustalıklarla bir araya getirilmesinden oluşan estetik bir bütündür. Söz konusu parçalar, öyle titizlikle seçilmeli ve şiire yerleştirilmelidir ki bütünü gören edebî ve sanatsal gözlerin estetik bakışı bozulmamalı, yani bütün içerisindeki parçalar uyumsuz şekilde algılanmamalıdır. Şiiri inşa edebilmesindeki en önemli edebî hünelerden biri olan bu uyumluluk, şairin şiir kurmadaki üstünlüğünü ve özgünlüğünü de belirlemektedir.

Şairin bu özgünlüğü yakalayabilmesindeki en önemli unsurlardan biri de somut nesnelere dünyası veya eşyalar olabilmektedir. Sınırsız bir özgürlük alanı sağlayan nesnelere ve eşyalar âleminden herhangi biri şairin anlatmak istediği anlamın taşıyıcısı olabilmektedir. Şair bunu, gelenek dâhilinde hiç kullanılmamış eşyalardan birini tercih ederek yapabileceği gibi önceden şiire malzeme olmuş eşyaların farklı taraflarını ele alarak da gerçekleştirebilmektedir (Arı, 2019: 22-23). Nitekim Çamlıbel'e göre şair, eşyanın ardındaki gizli hakikati bilen ve içerisindeki mananın sırrını haiz olan özel bir kimsedir. Eşyayı, diğer insanlardan farklı şekillerde değerlendirebilmek sanatçılığın bir gereğidir. Yaşamın her anında insanın etrafını çevreleyen eşya ve nesnelere bilinen özelliklerinden başka sanatçının o eşyada gördüğü ayrıntılar, anlam alanının genişlemesine kaynaklık eder. Bu haliyle şiirde yerini almış olan eşya, tek yönlü bir araç olmaktan çıkıp yeni anlamlar kazanan sembolik bir değer seviyesine erişir. Böylece şairin şiirlerinde yer vermiş olduğu nesnelere/eşyalar, onun zihniyetini yansıtmakla beraber sanatının keşfini de sağlayan önemli bir araç konumuna ulaşır (Tokiz, 2019: 98).

2 Yunus Emre'nin Şiirlerinde Eşyalar

Yunus Emre, büyük bir mutasavvıf halk şairidir. Ahmed Yesevi ile Türkistan'da başlayan tasavvufî Türk halk edebiyatının Anadolu sahasındaki en önemli temsilcisi olan Yunus'un şahsında, Türk tasavvuf edebiyatı en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Kendinden sonra yetişen şairleri de etkisi altına alan Yunus, İslam mistisizmini başka hiçbir sanatçının başaramadığı derecede açık, derin, sade, samimi ve heyecanlı bir şekilde işlemiştir. Birçok şairin didaktik bir kaygıyla kuru, heyecansız ve tatsız eserler verdiği bu gelenek dâhilinde, Yunus son derece coşkulu ve lirik şiirler söylemiştir. Yalnızca tasavvuf edebiyatında değil Anadolu Türk edebiyatının ve edebî dilinin doğmasında çok önemli roller oynamıştır (Timurtaş, 1972: 36-38).

Yunus Emre'yi büyük yapan, dizelerini çağlar ötesine taşıyan ve onu diğer şair ve mutasavvıflardan ayıran en önemli niteliklerinden biri, şiirlerinin doğurtan metin özelliği taşımasıdır. Yani Yunus, şiirlerini öyle içten ve etkili bir biçimde söylemiştir ki bu topraklarda onun dizeleri kolektif bir edebî değer haline gelmiştir. Bir başka deyişle Yunus'un toplumsallaşmış eserleri, yüzyıllar boyunca etkileri kesilmeden varlığını devam ettirmiş ve toplumun yazınsal külliyyatı dâhilinde yeni eserlerin meydana getirilmesini sağlamıştır. Kelime tasarrufuna tenezzül etmemesi ve öz insanı yakalayabilmiş olmasının yanında, kavramları karmaşıklaştırmayıp insana yabancılaştırmadan söylediği şiirleri, Batı dünyasında "dölleyen bilgi/söz" (logos spermatikos) şeklinde bilinen ifadeyle nitelendirilebilir. Bu da onun şiirlerini ortak metin haline getirmektedir (Açıkgöz, 2020: 46).

Bağlı olduğu tasavvufî geleneğe göre Yunus da "vahdet-i vücud" anlayışına sahiptir. Yani diğer mutasavvıflar gibi o da mutlak, tek ve hakiki varlığın Allah olduğuna kanaat getirmektedir. Allah dışında var olduğuna inanılan nesne ve varlıkları hayalî bir yansımadan ibaret olarak gören Yunus'a göre çirkinliğin ve kötülüğün hakiki varlıkları aslında yoktur. Her şeyde bir hayır ve mutlak güzellik saklıdır. Bu nedenle eşya, nesne ve tüm varlıkların asıl işlevi, Allah'ın mutlak hakikatini ve güzelliğini ifade etmektir. Dolayısıyla eşya, Yunus'a göre Allah'ı gösteren bir ayna konumundadır (Yılmaz, 1991: 43).

Bu bağlamda, Yunus'un şiirlerinde, nesnelere ve eşyaların yer alması noktasında mükemmel bir tevafuk söz konusu olmaktadır. Yunus Emre, yalnızca şair kimliğinin sağladığı niteliklerle değil sûfililiğiyle de şiirlerinde eşya ve nesnelere estetik birer imge haline getirmiştir. Bir başka deyişle Yunus, sadece şiir kurma özgünlüğüne vakıf olabilmek amacıyla dizelerinde eşyalara/nesnelere yer vermemiş; aynı zamanda, eşyada Allah'ı görebilmenin ya da tasavvufî hakikate nesnenin gözüyle bakabilmenin kazandırdığı geniş perspektifle şairliğin ve sûfililiğin gizli hünelerini coşkunluğundan taviz vermeden cansız nesnelere üzerinden harmanlayabilmiştir. Yunus'un sahip olduğu bu eşsiz hüner de onu diğer mutasavvıf halk şairlerinden ayırmakta; ölümünün üzerinden yüzyıllar geçmesine rağmen hala halkın edebî belleğinde derin ve silinmez etkiler barındırıyor olmasını açıklayan nedenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamızın temel amacı da bu noktada önem kazanmaktadır. Günlük yaşamda kullanılan kimi eşyaların, şairin gözünde nasıl tasavvufî bir kimliğe büründüğünü inceleyen bu çalışmada, tasavvufun genel ilkelerinin ve temel varsayımlarının eşya üzerinden ifade edilmesi noktasında Yunus Emre'nin şiirimize kazandırdığı bakış açıları tespit edilmiştir. Bu bağlamda şairin dizelerinde mevcut olup bahsettiğimiz fonksiyonları taşıyan söz konusu eşyalar iki başlık altında ve şu şekilde gösterilebilir:

2.1 Gündelik Eşyalar

Şairin, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmek amacıyla eşyalar dünyasına yöneldiğinde karşısına ilk olarak gündelik eşyalar çıkacaktır. Sıradan yaşamın herhangi bir anında kullanılan en basit bir eşya dahi şiire dâhil olabilir ve şairin estetik işlemlerinin ardından şiirin anlamını yüklenen temel unsurlardan biri haline gelebilir (Arı, 2019: 37). Yunus Emre de günlük yaşamda kullanılan eşyalara şiirlerinde bolca yer vermiş ve iletmek istediği duygu ve düşünceleri herkesin bildiği, sıradan hayatın her anında karşılaşılan çeşitli nesnelere ifade etmeyi adeta bir alışkanlık haline getirmiştir. Günlük hayatta karşılaşılan bu eşyalardan biri de gömlektir ve bu unsur,

Yunus'un ölüm olayını ve cenaze töreninde uygulanan birtakım pratikleri tasvir ettiği birçok şiirinde karşımıza çıkmaktadır. Bu beyitlerden ikisi şu şekildedir¹:

Tenüm ortaya açıla yakasız gönlek biçile
Bizi bir arı vechile yuyanlara selâm olsun (231/3)

Şunlar ki çokdur mâlları gör niçe oldı hâlleri
Sonucu bir gönlek geymiş anun da yokdur yenleri (368/2)

Ölen kişinin vücuduna uygulanan çeşitli işlemleri kendi bedeni üzerinden betimlediği ve mezardaki ölümlerinin durumunu anlattığı dizelerinde Yunus, genel manada, İslam dünyasındaki ölüm ritüellerini tasvir etmek suretiyle hayatın faniliğini ve insanoğlunun ölüm karşısındaki çaresizliğini dile getirmektedir. Bunun yanında, söz konusu dizelerde her ne kadar açık bir ifadeye yer vermemiş olsa da şair, ölümden sonrasını da hissettirmeye çalışmaktadır. İslam'ın ve tasavvufun temel inanç noktalarından biri olarak ahiret hayatı ile ölümden sonraki yaşamın devam ettiği yönündeki algıya vurgu yapan Yunus, bu düşüncesini kefenin yerine kullanmış olduğu "yakasız/yensiz gömlek" kavramı üzerinden hissettirmektedir ki zaten bir nesne olarak kumaş, Türk şiirinde dünya ve ahiret yaşamının ortak simgelerinden biri olagelmıştır (Arı, 2019: 20). Peki, şair bu kavramı niçin tercih etmiştir? Akla ilk olarak kefen ile gömleğin aynı hammaddeye sahip olması veya kefenin "takva gömleği" olarak da bilinen ve tasavvuf ehline giyilen uzun, ince ve açık renkli kıyafeti andırmasından dolayı bir benzerlik kurulmuş olabileceği fikri gelse de Yunus'un kavram dünyasında bu tercihin daha derin anlamları olmalıdır. Nitekim gömlek, bildiği gibi günlük yaşamın vazgeçilmez eşyalarından biridir. Bireyin evde, işte ve diğer sosyal ortamlarda giydiği, her daim üzerinde taşıdığı bir kıyafet olan gömlek, insan ile özdeşleşmiş eşyalardan biri olagelmis²; insan, hiçbir surette gömleksiz düşünmemiştir. Kısacası gömlek, insanın yaşıyor olduğunun bir simgesi olarak algılanmıştır. Buradan hareketle insanın öldükten sonra da yaşayacak olması gömlek metaforuyla hissettirilmek istenmiş ve kefen yerine dizelere bu kavram nakşedilmiştir. Fakat ahiret hayatı bu dünyadakinden farklı olacaktır. Dünya işlerinden ve nimetlerinden uzak kalacak olan insanın yaşayışı da günlük hayata benzemeyecektir. Yani şiirin diliyle ifade edilecek olursa insan, dünyada olduğu gibi ahirette de gömlek giyecek, fakat bu gömleğin bazı farklılıkları/eksiklikleri söz konusu olacaktır. Yaşayıştaki bu farklılık da şiirde, gömleğin "yakasız/yensiz" olmasıyla ifade edilmektedir.

Kimi eşyalar, uyarıcı bir nitelik taşımakta olup bazı kavram ve gerçekliklerin bilinçte uyanmasını sağlar (Çolak Bostancı, 2010: 66). Edebî metinlerde de eşyalar, günlük hayatta olduğu gibi zikredildiğinde, okuyucuya aktarılmak istenen iletinin can alıcı noktasını teşkil edebilmektedir. Bu bağlamda, Yunus'un aşağıdaki dizelerinde yer vermiş olduğu kaftan, günlük yaşamda pek karşılaşılmayan, belirli özel merasimler için giyilen bir giyecek olmasının getirdiği simgesel anlam ile bu düşünceyi doğrulamaktadır:

Şol bir iki arşın bizün ne yini var ne yakası
Kaftân idüben egnüme sarayım andan varayım (210/2)

"Dosttan bana haber geldi" sözüyle başlayan şiirinde, Yunus'un Allah ile olan buluşması için yaptığı hazırlıklar tasvir edilmektedir. Bu buluşma ölümdür. Çünkü insan, doğum ile birlikte dostundan, yani asıl sevgilisi olan Allah'tan ayrı düşmüştür ve ona tekrar kavuşabilmesi ise ölümlü mümkün olacaktır. Yunus da dizelerinde ölüm vaktinin yaklaştığını ve Allah'a kavuşacak olmasının verdiği heyecanı ve mutluluğu tasvir etmektedir. Bilindiği gibi insan, günlük hayatında, önemli gördüğü ve kıymet verdiği diğer insanları ziyarete giderken en güzel elbiselerini giyip muhatabına verdiği değeri gözler önüne serer. Yunus da dostu ve sevgilisi olan Allah'ın huzuruna giderken en güzel kıyafetini giyeceğini ifade etmektedir. Fakat bu kıyafet, fani hayatta rağbet gören kaftan gibi pahalı ve süslü bir giyecek değil yensiz ve yakasız bir bez olan kefendir. Yunus'a göre Allah katında en makbul giyecek de budur. Çünkü kefen, doğduğunda olduğu gibi insanın baki hayatına intikal ederken de bu dünyaya ve nimetlerine ait olmadığını simgeleyen, çıplak doğup çıplak öldüğünü temsil eden bir kıyafettir. Yani ahiret yaşamının kefeni, dünya hayatının kaftanı gibidir.

Eşyanın büyüğü insana, insanın gerçekliği de eşyaya sirayet edebilir. Böylece her ikisi de birbirlerinin anlamlarını taşıyabilir. İnsan zihninde eşya canlı bir varlık gibi algılanır ve bu yüzden insan, eşyayı duygu ve fikirlerini anlatmak istediğinde bir mesaj ileticisi gibi kullanılabilir (Çolak Bostancı, 2010: 63). Bu bağlamda, Yunus'un şiirlerinde karşımıza çıkan eşyalardan biri de saksıdır. Bu eşya, şairin pişmanlık temalı bir şiirinde, insana benzetilmek suretiyle estetik bir edebî nesneye dönüşmüştür:

Cihânda bir sinuk saksıdan ötrü
Güherlerüm ziyâna satmışam ben (258/4)

Tasavvuf anlayışına göre insan, ruhlar âleminde Allah ile beraber iken bir bedene girerek cismani hale bürünmüş ve dünyadaki gurbetlik hayatına başlamıştır. Doğumundan ölümüne kadar geçen süre zarfında Allah'tan ayrı kalan insanın dünya üzerindeki tek amacı ise Allah'ı zikredip gönlünü ilahî aşk ile doldurmak olmalıdır. Fakat insanın bir vücut dâhilinde tezahür etmesinin bazı zorlukları bulunmaktadır. İlahî aşka ulaşmanın en büyük zorluğu ise dünya nimetlerine temayül gösteren nefistir. Yunus Emre'ye göre nefisine esir olup Allah yoluna yönelmeyen insan, şiirde de ifade edildiği üzere kırık (sinuk) bir saksı gibidir. Nitekim çoğunlukla çamurdan yapıldığı da düşünülürse söz konusu eşyanın, topraktan yaratılmış olduğuna inanılan insanı temsil ettiği aşikârdır. Aynı zamanda, Yunus'a göre en değerli mücevher (güher) ise zamandır ve nefisine uyup dünyadaki vaktini Allah'ı anmadan geçiren insan, mücevherlerini boşa harcamaktadır. Çünkü nasıl ki saksıyı güzel gösteren, onu değerli kılan içinde yetişip büyüyen çiçek ise bir insanı

¹ Makalede incelenen şiirler için "Yunus Emre Divânı, (Haz. Mustafa Tatçı), T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü 3159, Kültür Eserleri 422, ISBN 978-975-17-3342-9, www.kulturturizm.gov.tr, Erişim Tarihi: 18/02/2020." künyeli eser esas alınmıştır. Bu eserde yer almayan şiirler için "Öztelli, 2004" künyeli esere başvurulmuş ve ilgili yerde kaynak olarak gösterilmiştir.

² Hatta halk arasında gömleğin bir adı da "işlik"tir (Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, 1993b: 2564).

insan yapan, ona ruh veren de ilahî aşkı yahut Allah aşkıyla tutuşmasıdır. Bilindiği üzere saksının kırık olması, içerisindeki çiçeğin köklerine zarar vererek yetişmesine mani olur. İnsanın da nefse meyilli oluşu, aynı şekilde zamanını aşkla geçirmesine engeldir. Yani kalbine Allah aşkı sirayet etmeyen insan, kırık ve çiçeksiz bir saksı gibi kuru, boş ve değersizdir. Nitekim Yunus'un bir başka dizisinde ifade ettiği gibi "İşksüz âdem hayvân" gibidir. (157/1).

Yunus'un, dünya hayatını aşksız geçirenler için kullandığı benzer bir eşya da boncuktur:

Sarrâflığı öğrenmeyen bu gevheri boncuk sanur
Varur virür yok nesneye bilmez neye satdugını (401/5)

Şaire göre doğumla başlayıp ölümle biten fani yaşamın her anında ilahî aşkla dolmak; sarraflık mesleğini icra etmek ve bu mesleğin sırrına ermekle aynıdır. İnsanın hem gönülde hem de dilde her daim Allah'ı zikretmesi gerekir. Dilden dökülen ve Allah aşkını ihtiva eden sözlerle³ birlikte vecd ile geçirilen anların her biri ise inci (gevher) gibidir ve gönlü aşkla dolu olan insan, tıpkı bir sarraf gibi bu sözlerin ve anların kıymetini bilir. Fakat ilahî aşkı tatmamış, hayatı boyunca zikre yönelmemiş kişi ise tıpkı sarraflıktan anlamayan sıradan bir insanın, inci gibi kıymetli bir nesneyi boncuk zannetmesine benzer bir şekilde ağzını boşa yorup zamanını beyhude dünya işleriyle geçirir. Yani aşksız kişi, sarraf olmayan bir kimsenin inciye boncuk fiyatına satıp zarar etmesi gibi fani hayatını zıyan eder ve bunun da hiçbir zaman farkına varamaz.

Tasavvufi bir kimlik kazandırılan eşyalardan biri de aynadır. Görüntüyü yansıtmaya özelliğiyle insan aklını oldukça kurcalamış olan bu eşya birçok şiirinde olduğu gibi Yunus'un, Hakk'ın insan nazarında tecelli edişini açıklayan aşağıdaki dizelerinde de yer almaktadır:

Eger âyîne bin olsa bakan bir
Gören bir görinen bin bin görindi (411/9)

Tasavvufi anlayışa göre mâsivâ, Allah'ın kendilerinde zuhur ve tecelli ettiği eşya, varlık, boşluk ve nesnelere kümesinin tümünü ihtiva eder. Dolayısıyla kâinatta mevcut olan her şey Allah'ın bir görüntüsünden ibarettir; yani bir cismin aynadaki yansımasından farksızdır (Uludağ, 1991b: 261). Yukarıdaki dizelerde de mutlak teklik niteliğini taşıyan Allah'ın vücudu ve sıfatları, aynasında binlerce akis olarak tezahür etmiştir. Bir başka deyişle aynaya bakan "tek" olmasına rağmen bu yansımada görünen "bin"ler mevcut bir varlık değil Allah'ın bir suretidir (Tahrallı, 1992: 19). Bu da vahdet-i vücud anlayışına tekabül etmektedir. Mutasavvıflara göre ilahî nur da insana bu anlayıştan yansımaktadır. Allah'ın nurunu taşıyan insan bir bakıma ayna vazifesi görmektedir. Son tahlilde, Yunus'un "Anun kim 'ışkı gözgüsü kendüde gösterür bizi" (318/3) dizeleriyle de ifade ettiği gibi Allah insanın, insan da Allah'ın bir aynası konumunda olmaktadır (Uludağ 1991b, 261). Bu döngü neticesinde ise bir sonsuzluk algısından söz etmek mümkündür. Bir başka deyişle bir cismin en az iki aynanın karşılaştırılması neticesinde birbiri içerisinde sonsuz kere görünebilmesi durumu, Allah'ın ezeli ve ebedilik sıfatlarına benzetilmektedir. Yani Allah'ın zaman ve mekândan münezze bir sonsuzlukla düşünülmüş olması, Yunus'un dizelerinde ayna metaforuyla somut hale getirilmiştir.

Eşyanın işlevsel bir yönü de geçmiş veya kolektif hafızadaki belirli yaşantılar sonucu edinilen tecrübe ve alışkanlık haline gelmiş durumları hatırlatmasıdır. Çeşitli yaşanmışlıklar ile kimi duygu ve fikirler, eşyalar aracılığıyla hatıra getirilebilir. Bunun sebebi ise eşyanın insan zihninde anlam ve işlev kazanmış nesnelere olmasıdır (Çolak Bostancı 2010, 66). Sözelimi gündelik yaşamın vazgeçilmez eşyalarından ve Yunus Emre'nin sıklıkla kullandığı nesnelere biri olan perde, ortak bellekte mahremiyeti ve gizliliği simgelemektedir:

Gösterir kendözünü perdeden ol sahib cemâl
Kaynatır âşıkların bağrın, doğrar iniler (Öztelli, 2004: 337)

Perde, tasavvufta Allah ile kulu arasında bir engel olarak algılanır. Hakk ile sūfiyi, yani maşuk ile aşığı ayıran hususları sembolize eden perde, kimi zaman karanlıktan kimi zaman da nurdan oluşup aşığın maşuku görmesine izin vermemektedir (Uludağ, 1991a: 383). Günlük hayatta da perde bu işleviyle kullanılır. Kapalı ortamdaki mahremiyeti gizleyen perde her ne kadar içerideki kişi ve eşyaların dışarıdan görülmesini engellese de ışığın süzülüp dışarıya aksetmesine mani olamaz. Yapısı itibarıyla söz konusu eşya, kaynağını göstermese de içerideki ışığın varlığını gizleyemez. Yunus'a göre Allah ile kul arasında var olduğuna inanılan perde de aynı şekildedir. Allah'ın dîdârını gizlese, cemalini kuldan sakınsa da onun nurunun, insanın gönlüne dolmasına engel olamaz. Kul, Allah'ı göremez; fakat bir perdeden süzülen ışık huzmesiyle içeride bir kaynağın var olduğunu bildiği gibi Hakk'ın mevcudiyetinden de tam olarak emin olur. Bu da âşıkların gönlünün aşk ile dolup yanmasına yeterlidir.

2.2 Belirli Bir Uğraşı Alanıyla İlgili Eşyalar

Yunus Emre, tasavvufi görüşlerini şiirlerine nakşederken yalnızca gündelik eşyalardan faydalanmamış; herhangi bir meslek, uğraşı alanı ya da belli bir zümreye özgü eşyalara da dizelerinde yer vermiştir. İç dünyasında hissettiği coşkulu duygularını ve zihninde kurguladığı tasavvufi bakış açılarını bu eşyaların işlevlerine göre tasarlayan şairin dizelerinde, pek çok sıradan eşya ile karşılaşmak mümkündür. Sözelimi hayvanları zapt etmeye ve uysallaştırmaya yarayan urgan ve zincir, Yunus'un dizelerinde ilahî aşk ile kul bağlamında aynı fonksiyona yönelik kullanılmıştır:

Anı seven 'âşıklarun söylerisem sıfatını
Anun 'ışkı urganında koyundan da yavaş oldı (354/7)

Beyitte urgan, insanın Allah aşkına tutulup dünya nimetlerinden yüz çevirmesini sağlayan ilahî aşk kavramını temsil etmektedir. Tasavvuf yolculuğuna başlamış olan kişi, nefsin denetim altına almayı öğrenmiş ve bir urganla zapt edilmiş gibi Allah'a bağlanmıştır. Tıpkı bir koyun gibi uysallaşmıştır. Nitekim şairin bir başka şiirinde belirttiği gibi "organ ucın dilber (Allah) dutar" (67/6). Koyun, uysal

³ Şair şu dizisinde de "boncuk" sözcüğüyle aynı kavramı kastetmektedir: "Boncuk degül sır sözi gel gidelüm ko sözi" (135/18).

ve hâkim olunması kolay bir hayvan olduğu için sıradan bir urgan onu zapt etmek için yeterli olacaktır. Fakat aslan için urgandan daha sağlam bir eşyaya ihtiyaç vardır:

Niçe arslan da'vî kılır 'ışka boyun virmege
Senün 'ışkun zencîrinden kızan evvel yavaş oldı (354/8)

Beyitte aslan, nefesine karşı koyamayan ve bu yüzden Allah aşkına nail olamayan insanları tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu insanların dünya nimetlerine olan ilgisi, Yunus'a göre bir aslanın vahşiliği ve karşı konulamaz kuvvetiyle eş değerdir. Fakat nefis ne kadar vahşi ve güçlü olursa olsun nihayetinde terbiye edilebilir. Tıpkı bir aslanın uysallaştırılması gibi nefsin eğitilmesi de mümkündür. Bu türden kuvvetli nefislere hâkim olabilen ilahî aşk ise Yunus'un başka bir şiirinde "'İşkun ... arslana zencîr eyler, katı taşı mûm eyler" (257/6) dizeleriyle ifade ettiği gibi bir zincir kadar sapsağlamdır.

At, eşek ve bunun gibi hayvanlar için kullanılan yular (bend) ve köstek (payvend) gibi eşyalar da Yunus'un tasavvufi anlam kazandırdığı nesnelere dendir:

Yunus tak boynuna bendi
Dahi halka da bu pendi
Cihandan kes bu payvendi
Anadur ölmegin, aman (Öztelli, 2004: 293)

Dünyanın fani olduğunu ve ölümün sürekli hatırlanması gerektiğini dizelerinde ifade eden şair, nefesine yenik düşüp dünya nimetleriyle meşgul olanları, kösteklenmiş atlara benzetmektedir. Bilindiği gibi hayvanın daha rahat otlaması için yuları başından çıkarılır ve ayaklarına köstek takılarak hayvan otlığa bırakılır. Bu aynı zamanda, hayvanın çitleri ve duvarları aşip kaçmaması için de alınan bir önlemdir. Yunus, dizelerinde dünyayı atların otladığı bir otlığa benzetmektedir. Hayvan için otlak, nasıl meşgul olunacak bir mekân ise insan için de dünya, aynı şekilde Allah'ı ve ölümü unutturacak nimetlerle doludur. Yunus'a göre insan, kendisini bu nimetlerin içinde tutan kösteğini, yani bağıni koparmalı ve ilahî aşka yönelmelidir. İlahi aşk ise şiirde, yular metaforuyla sezdirilmiştir. Bir hayvanın başına yular takılması, onun otlaktan çıkarılıp işe koşulacağı anlamına gelir. Şiire göre yorumlarsak bir insanın ilahî aşkla Allah'a bağlanması da dünya nimetlerinden uzaklaşıp aslına döneceğine, yani ölmek suretiyle Hakk'a kavuşacağına işaret eder. Ölümün at sembolü ve ata ait bazı eşyalar üzerinden sezdirilmesinde de Türk halk düşüncesinde mevcut olan ölüm tasavvuru etkili olmuştur. Çünkü ölüm, zihinlerde at ile yapılan bir yolculuk olarak düşünülmüştür. Bunun içindir ki Yunus'un da aralarında olduğu birçok şair, tabut yerine "ağaç at" tabirini kullanmıştır (Törenek, 2005: 137-138). Hatta halk arasında, rüyada beyaz ata binmek ölüme yorulmaktadır (Eren, 2010: 1086).

Tasavvufi yaşamın temel eşyalarından biri olan ve insan-ı kâmil yolculuğuna başlamanın alameti sayılan hırka, tekke şiirinin en çok kullanılan metaforik nesnelere başında gelmektedir. Hâlihazırda, sûfilerin günlük yaşamında tasavvufi bir nitelik kazandırılmış olan hırka, Yunus'un sembolik anlatımlarla kurguladığı birçok şiirine konu olmuştur. Sözelimi dervişliği tanımladığı bir şiirinde geçen aşağıdaki dizelerde şair, hırkanın derviş için öneminden ve fonksiyonlarından sembolik bir biçimde bahsetmektedir:

Dervişlik bir pişedür hırkacugı mîşedür
Çok cânâvârlar yörür tonında dervişlerün (149/9)

Tasavvufi terminolojide, sûfilerin sırtına giydiği, genellikle yünden dokunan, yakasız, önü açık ve geniş giysiye hırka denmektedir (Gölpınarlı, 2000: 42). Tarikatlarda bir mürid adayını, belli bir deneme ve sınama döneminin ardından şeyhe layık görülürse hırka giyme töreni yapılır ve mürid, şeyhe intisap ederdi (Uludağ, 1991a: 222). Hırka giyerek mürid, şeyhi ile bir sözleşme imzalamış gibidir. Nefis ile kendisi arasındaki mücadeleye, şeyhin hakemliğini kabul etmiş; nefsin ona kurduğu tuzakları aşma yolunda şeyhinin kılavuzluk yapmasına ve kendisini vecd durumuna iletmesine rıza göstermiştir (Uluç, 2001: 17). Kısacası dervişlik, -Yunus'un da ifade ettiği gibi- incelikleri, kaideleri ve belli bir ustalaşma süreci bulunan bir meslektir (pişe). Dizelerde tercih edilen sözcükler analiz edildiğinde, dervişlik mesleğinin çobanlığa benzetildiği ortaya çıkmaktadır. Öyle ki "pişe" sözcüğünün bir başka anlamı da "kaval"dır (Devellioğlu, 2004: 867) ve kaval, çobanlarla özdeşleşmiş bir eşyadır. Ayrıca "hırka" kelimesine getirilmiş olan küçültme ekinin (-cık) de kastedilen mesleğin çobanlık gibi mütevazı bir meslek olduğunu göstermektedir. Şiirde bulunan "mîşe" kelimesi ise "meşelik, ormanlık alan" anlamındadır. Yani Yunus, yünden yapılmış olan hırka eşyasını bir meşe ormanına teşbih etmekte ve bu bağdaştırma, çobanın mesleğini icra ettiği kırsal alanları akla getirmektedir. Şairin ifadesine göre sûfinin giymiş olduğu hırkada (ton) pek çok canavar yaşamaktadır. "Canavar" sözcüğüyle kastedilen, şüphesiz, çoban tarafından güdülen ve kaval ile idare edilen koyun-keçi gibi evcil hayvanlardır. Zaten "mîşe" kelimesine benzeyen "mîş" sözcüğü, "koyun" anlamına gelmektedir (Devellioğlu, 2004: 653). Son tahlilde, dizelerde aktarılmak istenen husus, hırka giymiş olan bir dervişin ormanda kavalıyla koyun güden bir çobana benzetildiği yönündedir. Peki, güdülen koyunun anlamı nedir? Bunun için şairin, içinde "canavar" sözcüğü de geçen bir başka beytine bakmak faydalı olacaktır:

Miskîn âdem oğlanı nefse zebûn olmışdur
Hayvân cânâvâr gibi otlamaga kalmışdur (76/1)

Dizelerde de ifade edildiği üzere nefesine yenik düşen insan, otlayan bir hayvan gibidir. Bilindiği gibi otçul hayvanlar, besin değeri düşük olan ot ile beslendiği için karınlarını doyurmak amacıyla sürekli, -tabiri yerindeyse- kafalarını yerden hiç kaldırmadan otlanır. Bu durum da şair nazarında, otçul hayvanların nefse mahkûm olma durumunun bir simgesi haline geldiği izlenimini doğurmuştur. Yani beyitten çıkarsadığımız son anlam alanıyla derviş, giydiği hırkayla (yani hırkanın sembolik anlamı bağlamında) nefsinin idare etmeye çalışan bir çoban gibidir. Bu bağlamda şu noktaya da değinmek elzemdir. Nefis, tasavvufi metinlerde çoğunlukla ejderha, köpek, fare, tilki ve yılan gibi varlık ve hayvanlarla somutlaştırılmaktadır (Uyar, 2016: 44). Nefsin, Yunus'un bu beytinde uysallığıyla bilinen koyun imgesi ile ifade edilmesi, söz konusu durumla bir tezat oluşturuyor gibi görüne de bu durum, nefis kavramının niteliklerinden

kaynaklanmaktadır. Çünkü nefis özünde kötü değildir, fakat kötülüğe meyillidir; aynı zamanda öldürülemez, ancak eğitilebilir. Tasavvufta da zaten amaç, nefsi öldürmek değil onu eğitip uysallaştırmaktır (Uyar, 2016: 48). Bu nedenle Yunus, geleneğin dışına çıkarak nefis kavramını koyun imgesiyle ele almış ve hırka giyip nefisine hâkim olmaya çalışan dervîşi koyun güden bir çobana benzetmiştir.

Askerlik ve savaş sanatı ile ilgili eşyaların da tekke şiirinde çokça kullanılması söz konusudur. Özellikle nefse karşı koymanın zorluğunu konu edinen dizelerde bu eşyalar, azılı düşman olarak nitelendirilen nefsin saldırı araçları olarak düşünülmüştür. Yunus Emre için de bu durum, özellikle ok ve yay eşyaları söz konusu olduğunda benzer bir biçimde karşımıza çıkar. Fakat aşağıdaki dizelerde şair, bu eşyaları eski Türk inançları bağlamında taşıdığı fonksiyonuyla ele almıştır:

Ulu-kiçi aqlamışlar server yigitler komışlar

Baş ucında yay sımışlar kırıluban oklar yatur⁴ (82/4)

Asker millet olarak bilinen Türk ulusunun sosyokültürel hayatında ok ve yay gibi savaş aletleri önemli bir yer tutmuş; edebî eserlerinde de bu eşyalara her daim yer verilmiştir. Yunus'un dizelerinde de çeşitli kullanım alanları çerçevesinde ele alınan ok ve yay, yukarıya bir bölümünü aldığımız şiirinde, ölüm olgusu bağlamında değerlendirilmiştir. Ölüm karşısında insanoğlunun çaresizliğine değinen şair, kişinin askerî alanda başarılı bir lider (server) olsa bile nihayetinde ölüme mağlup olacağını dile getirmektedir. Şiirde geçen kırılmış ok ibaresi, şüphesiz, savaş esnasında bu aleti kullanan askeri temsil etmektedir. Buna göre savaşta ne kadar başarılı olursa olsun insan, eninde sonunda ölüme mahkûm olacak ve mezara girecektir. Şiirde dikkati çeken bir başka eşya ise kırılmış (sımışlar) yaydır. Yayın kırık olarak tasvir edilmesi İslam öncesi Türk defin adetlerini akla getirmektedir. Nitekim eski Türk defin uygulamalarına göre cesetle birlikte ölen kişinin hayatayken kullandığı eşyaları da gömülmektedir. Fakat bu eşyaların canlı olduğu, öbür dünyaya ancak kırılarak veya yakılarak gidebileceğine inanılmaktaydı (İnan, 2000: 184-185). Her ne kadar İslami dönem Türk kültür coğrafyasında yetişmiş olsa da bu uygulamadan –hiç şüphesiz- Yunus Emre de haberdardı. O yüzdendir ki şair, söz konusu dizelerde bu ibareyi gelişigüzel kullanmamış; eski inançların halen devam ettirildiği bir dönemde yaşamasının verdiği olanakla bu âdeti bildiğini günümüze aktarmıştır.

Eşya, insanın ve sahibinin dili gibidir. Eşyanın tercih edilmesinde sahibinin korkuları, duyguları ve zevkleri etkili olmuştur. Yani bir kişinin eşyaları ya da çeşitli söz ve eylemlerinde ifade ettiği nesnelere, onun iç gerçekliğini yansıtmaktadır (Çolak Bostancı, 2010: 69). Bu durum, Yunus'un dizeleri için de geçerlidir. Nitekim dizelerinde bolca yer verdiği kuzma ve bıçak eşyaları, şairin iç dünyasında yaşadığı çeşitli psikolojik durumları okuyucunun da hissetmesini sağlamaktadır. Kuzma, özellikle Ferhat ile Şirin hikâyesine telmih yaptığı birçok beyitte karşımıza çıkar. Fakat aşağıda iki dizesine yer verdiğimiz şiirinde şair, kuzma ile beraber bıçak ve dayak⁵ (destek takozu) eşyalarını bir kurban sahnesinin betimlenmesinde kullanmaktadır:

Kazdı kahrı kazması cânda cefâ ocagını

Çaldı nefsümün boynuna himmet eri bıçağını (376/2)

Miskîn gönlün 'ışk elinden iki büküldü vücûdî

Tevbe kapusundan sundum ana îmân tayagını (376/6)

Nefis, tasavvufî anlamda ölmeye önce ölmekle eş değerdir. Yani nefisini mağlup edebilmiş insan, hayati fonksiyonlarını kaybetmiş gibidir. Bir başka deyişle ilahî aşka yönelerek aslında insan, nefisini kurban eder. Yunus da dünyevi nimetlerden kendini alıkoymaya başlayan insanın hissettiklerini tasvir ettiği şiirinde, adeta günlük hayatta uygulanan kurban pratiklerinin resmini çizmektedir. Bilindiği gibi kurban kesilmeden önce akıtılan kanın etrafa yayılmaması için bir çukur⁶ (ocak) kazılmaktadır. Çukur için kullanılan eşya ise kazmadır ve şiirde "kahrı kazması" olarak nitelendirilir. Tasavvufî anlamda nefsi ortadan kaldırmak elbette yüce bir mertebedir. Fakat bu yolculuğa henüz başlamış bir mürid için bu durum, kahırlı ve zorlu bir basamaktır. Şairin ifadesiyle adeta "canda bir cefa"dır, yani eziyettir. Hayvanı kesmek için kullanılan bıçak da şiirde, nefsi tamamen öldürmenin ve ilahî aşk yolculuğunun önündeki engelleri bütünüyle ortadan kaldırmanın simgesel bir ifadesi konumundadır. Ayrıca parçaları ikiye bölme özelliğiyle bıçak, kişinin hayatında yeni bir dönemin başladığını da sembolize etmektedir. Kurban kesildikten sonra -bilindiği gibi- hayvanın gövdesi ile başı ikiye bölünür. Bu yüzden kesilen kısmın toprağa değmemesi için hayvanın boynuna bir dayak konması gerekmektedir. Yunus ise bu durumu, nefisten tamamen yüz çeviren kişinin yaşadığı zorluklarla bağdaştırmıştır. Yani nefsi bütünüyle öldüren insanın dayanak noktası imanı ve ilahî aşkıdır. Çünkü nefisinden bir defa vazgeçen mürid, günahlarına tövbe etmiş ve geçmiş yaşantısını tümüyle geride bırakmıştır.

3 Sonuç

Şiirlerini sembolik ve metaforik anlatımlarla süsleyen, fakat bir o kadar da sade ve içten söyleyişleriyle dizlerini oluşturan Yunus Emre, cansız nesne ve eşyalar vasıtasıyla hem şairane üslup zenginliğini ortaya koymuş hem de okuyucunun aşına olduğu birtakım bu eşyalarla tasavvufî düşüncüyü halka aşılama çabasıdır. Yunus, eşyadaki gizli hakikatini görmüş ve sûfilîği nesneyle öğretme yoluna gitmiştir.

⁴ Söz konusu beyit, Doğru (2011: 262) tarafından daha önce benzer şekilde açıklanmıştır. Fakat açıklamada, eski Türk inanış ve geleneklerinden yeterli derecede kaynak gösterilmemiş olduğu için tarafımızca beytin tekrar yorumlanması gerektiği düşünülmüştür.

⁵ Evlerin kapısının açılmaması için kapının arkasına dayandırılan ağaç kol (Bkz. Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, 1993a: 1384). Aynı zamanda kurban kesme işleminde, hayvanın kesilen boynunun toprağa değmemesi için kullanılan benzer bir eşyanın da ismidir.

⁶ "Ocak" kelimesi, ağaç dikmek için açılan çukur için kullanılan bir sözcüktür (Bkz. Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, 1993c: 3262).

Tasavvufi düşünceden, hatta İslam inancından yüzyıllar önce de var olan ölüm ve sonrasındaki yaşam inancını Yunus, gömlek imgesiyle okuyucusuna aktarmıştır. Kaftan ise ölümün kararlar bağlanacak bir olay değil aksine Allah'a kavuşmanın bir alameti olarak şairin dizelerinde yer almıştır. Saksı ve boncuk eşyaları da dünyevi yaşantısında ilahî aşka yönelmeden, vaktini boşa harcayanların bir niteliği şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Allah'ın mutlak teklik sıfatının ayna sembolü ile ifade edildiği Yunus'un dizelerinde, aşkın gönlünün yanmasına vesile olan ilahî nur ise perde imgesiyle somutlaştırılmıştır.

Yunus'un, şiirlerinde yer verdiği eşyaların bir kısmı ise herhangi bir mesleğe ait olan nesnelere aittir. Sözelimi hayvancılıkla uğraşanların kullanmış olduğu urgan, zincir, yular ve köstek, Allah'a ilahî aşkla bağlanma noktasında bir sembol olarak düşünülmüştür. Tasavvuf ehlinin alamet-i farikası olan hırkayı ise Yunus, aynı düşünce çerçevesinde işlemiş; hırka giymenin nefsi idare etmeyi gerektirdiği fikrini alegorik anlatımlarıyla aktarmıştır. Hayvan kesim işlemlerinde karşımıza çıkan kazma, bıçak ve takoz eşyaları da aynı şekilde, dervişliğe başlayan kimselerin iç dünyasında yaşamış olduğu zorlukların tasvirinde bir araç olarak kullanılmıştır. Ok ve yay eşyaları ise eski Türk inançlarıyla ele alınarak ölümün kaçınılmazlığı düşüncesinin ifadesi noktasında estetik birer imgeye dönüştürülmüştür. Böylece Yunus, sıradan eşyaları dizelerinde, tasavvufi eğitim veren bir şeyh kimliğine büründürmüş ve halka bu düşüncenin ilkelerini, genel çerçevesini eşyalar üzerinden öğretmeyi amaçlamıştır.

4 Kaynaklar

- Açıkgöz, N. (2020). Yunus deyi göründüm-Yunus Emre yazıları. İstanbul: Post Yayınları.
- Arı, R. (2018). Palto'lu Hikâyeler. Hikâye kuran nesnelere, (Ed: A. Cüneyt İssı ve Tuncay Bolat), Ankara: Hece Yayınları, 205-224.
- Arı, R. (2019). Eşyadan sanata: Klasik türk şiirinde eşya (Ed: Ahmet Cüneyt İssı ve Mehmet Özger), *Şiir kuran nesnelere*. Ankara: Hece Yayınları, 19-42.
- Çolak Bostancı, G. (2010). Eşyanın göstergeselliği ve edebî metinlerde şeylerin dili. *Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 34(1), 51-74.
- Devellioğlu, F. (2004). Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat, (21. Basım). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınevi.
- Doğru, F. (2011). Yunus Emre divanı'nda savaş ve askerlikle ilgili sözcükler. X. *Uluslararası Yunus Emre Bilgi Şöleni Bildirileri* (06-08 Mayıs 2010), Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Basımevi, 245-280.
- Eren, M. (2010). Sembol dilinin bir örneği olarak rüyalar: Türk kültüründe ölüme yorumlanan rüyalar. *Turkish Studies*, 5(4), 1074-1099.
- Gölpınarlı, A. (2000). *Tasavvuf*. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Güngör, B. ve Bolat, T. (2018). Giriş, (Ed.: A. Cüneyt İssı ve Tuncay Bolat). *Hikaye kuran nesnelere*. Ankara: Hece Yayınları, 11-20.
- İnan, A. (2000). *Tarihte ve bugün Şamanizm* (5. Basım). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Öztelli, C. (2004). *Yunus Emre-yaşamı ve bütün şiirleri* (8. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Tahrallı, M. (1992). Yunus Emre'nin şiirlerinde tasavvufî mefhumların akisleri. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 1, 11-20.
- Timurtaş, F. K. (1972). *Yunus Emre divanı*. İstanbul: Kervan Kitapçılık.
- Tokiz, O. (2019). Faruk Nafiz Çamlıbel şiirinde nesne bilinci (Ed: Ahmet Cüneyt İssı ve Mehmet Özger), *Şiir kuran nesnelere*. Ankara: Hece Yayınları, 97-110.
- Törenek, M. (2005). Yol ve yolculuk benzetmeleri bağlamında şiirimizde ölüm. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Prof. Dr. M. Fahrettin Kızıroğlu Özel Sayısı*, 28, 129-143.
- Türkiye'de halk ağzından derleme sözlüğü C. IV (1993a). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye'de halk ağzından derleme sözlüğü C. VII (1993b). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye'de halk ağzından derleme sözlüğü C. IV (1993c). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uluç, T. (2001). Tasavvuf geleneğinde hırka giymek ve giydirmek. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Uludağ, S. (1991a). Tasavvuf terimleri sözlüğü. İstanbul: Marifet Yayınları.
- Uludağ, S. (1991b). Ayna. *Türkiye diyanet vakfı islam ansiklopedisi*, 4, 260-262.
- Uyar, M. (2016). Sûfi benliğin inşasında nefis. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Yılmaz, M. K. (1991). Büyük İslam Şairi Yunus Emre. *Diyanet Dergisi Yunus Emre Özel Sayısı*, 27(1), 13-48.
- Yunus Emre dîvânı. (Haz. Mustafa Tatcı), T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü 3159, Kültür Eserleri 422, ISBN 978-975-17-3342-9, www.kulturturizm.gov.tr, Erişim Tarihi: 18/02/2020.

Extended Abstract

Poetry is an aesthetic structure with its content and formal features. The elements that make up this structure are created by the poet's important interventions. If even one of the parts that make up the structure is not chosen correctly, the originality and fascination of the poem disappears. One of these important parts is the furniture. These objects that people always see, use or are in contact with in any way can also be included in poetry; it can even become the focal point of the main message of the poem. Therefore, incorporating an item into the poem and constructing this object as the basic element of the poem requires great literary skill.

In this study, the poems belong to Yunus Emre were analyzed using the text commentary method. Yunus Emre, who made use of the world of inanimate and tangible objects such as things and embroidered these elements into his poems, transformed these

objects, which are classified as everyday and belonging to any field of occupation, into an aesthetic identity at the point of public teaching and adoption of Sufism. According to Yunus Emre, things are only a reflection of Allah. Therefore, things and objects are also elements that remind people of Allah in daily life. For this reason, objects are in the position of Sufism teachers.

Yunus Emre, who adorns his poems with symbolic and metaphorical expressions, but also forms his poems with his plain and sincere expressions, not only revealed the richness of his poetic style through inanimate objects and objects, but also tried to instill mystical thought to the public with some of these objects familiar to the reader. Yunus Emre saw its hidden truth in things and chose to teach Sufism with the objects.

Yunus Emre conveyed the belief in death and the mystic life after the real life, which existed centuries before the Sufi thought and even the Islamic belief, to his reader with the image of a shirt. The caftan, on the other hand, is not an event to be decided by death, on the contrary, it is in the poet's lines as a sign of meeting with God. Flower pots and bead wares also appear as an attribute of those who waste their time without turning to divine love in their worldly lives. In Yunus Emre's verses, in which the absolute uniqueness of Allah is expressed with the mirror symbol, the divine light that causes the lover's heart to burn is embodied in the image of a curtain.

Some of the items that Yunus Emre included in his poems are objects belonging to any profession. For example, the rope, chain, halter and shackle used by those dealing with animal husbandry were considered as a symbol at the point of connecting to God with divine love. Yunus Emre, on the other hand, embroidered the cardigan, which is the hallmark of the Sufi people, within the framework of the same thought; he conveyed the idea that wearing a cardigan requires self-control with his allegorical expressions. Pickaxes, knives and wedges, which we encounter in the slaughter of the animals, were also used as a tool to describe the difficulties experienced by people who started to be a dervish. Arrow and bow items, on the other hand, have been transformed into aesthetic images at the point of expression of the thought of the inevitability of death by dealing with old Turkish beliefs. Thus, Yunus Emre dressed ordinary objects in his lines as a sheikh who gave Sufi education and aimed to teach the principles and general framework of this thought to the public through the objects.